

De kerken van Rasquert ? !

Heeft er in Rasquert een kerk gestaan?
Ja, zelfs twee.

Van de Doopsgezinde kerk (de Vermaning) zijn veel gegevens bewaard gebleven.

Bij Houkumhuis (Hoytingehues) te Rasquert, aan de weg naar Den Andel, was eens een kerk van de Mennonieten, ook wel Doopsgezinden genoemd.

De oudsten Tjaard Michiels en Teunis Clasen zijn bekend geworden door hun inbreng in de Sociëteit der Groninger Oude Vlamingen, waartoe de gemeente van Rasquert behoorde.

In 1585 werd vermeld, dat Jacob Derks, ovl. 1620, landbouwer op de Groote Meeren, (Maarhuizen) leiding gaf aan een gemeente, waarvan de leden woonden in de omgeving van Rasquert. Over de organisatie van de gemeente is vrijwel niets bekend.

De gemeente telde in 1710 40 à 50 broeders, in 1733 47 broeders en 50 zusters, in 1755 26 broeders en 33 zusters en in 1767 55 leden en 2 leeraars.

Hoewel ze niet groot was, was er reeds in 1681 als leeraar Aries Arends.

Er waren onder meer de volgende leeraren;
Luit Cornelis - de periode rond 1685, bewoner van Lutje Saaxum (Maarhuizen).

Waalke Eisses * – de periode rond 1729. Bewoner Maarhuizerweg 3, onder Baflo.

Jacob Lippes, landbouwer op de Groote Meeren (Maarhuizen), leeraar te Rasquert, ovl. 1735.

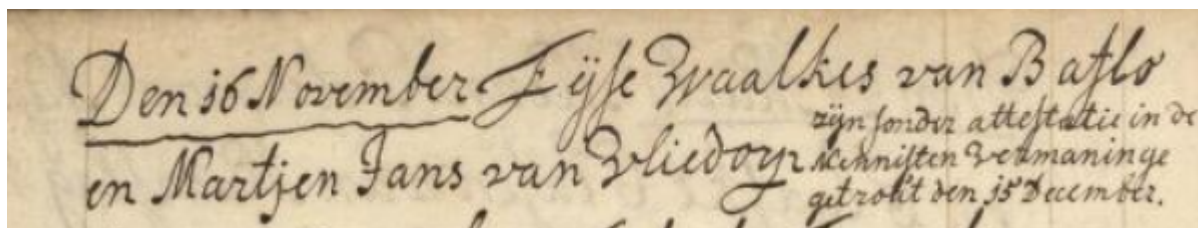
Tjaard Michiels. Was boer op Olden Holm, Saaxumhuizen.
Op een vergadering in 1726 werd als oudste algemeen opziener en commissaris aangesteld Tjaard Michiels, landbouwer op Holma (Saaxumhuizen) overleden ca. 1740.

In 1744 en 1748 vindt men Tamme Pieters, later genaamd Huizinga (overl. 9 December 1770, 60 jaar, 29 jaar leeraar geweest).
Zijn broer Andries Pieters Huizinga 1740 – 1751, was leeraar in Obergum.

Luitje Ulferts van Eenrum komt eveneens als leeraar voor 1757 – 1784, boer te Lutje Saaxum, onder Baflo.

Hendrik Bakker, 1792, in 1795 vertrokken naar ?

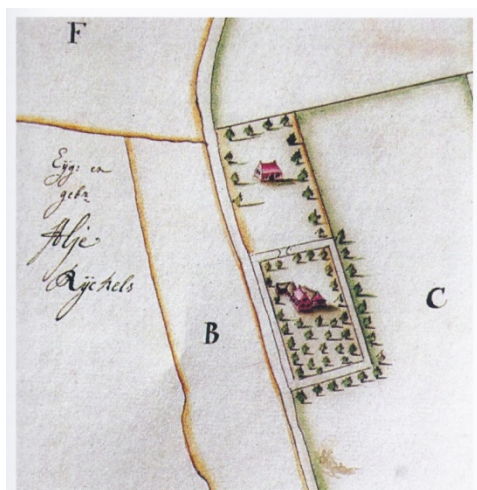
* Eijssse Waalkes, zoon, heeft in Tinallinge gewoond op de Borgweersterheem (de Vennenweg 1), van 1754-1764. Hun dochter trouwde in Tinallinge met Jacob Sijbolts. Zij waren de volgende bewoners.

Den 16 November Eijssse Waalkes van Baflo
 en Martjen Jans van Vliedoyr
 zijn sonder attestation in de
 schiedtten vermaninge
 getrouwt den 16 December.

15 december 1737

Rasquert kreeg in 1708 een doopsgezinde kerk, die vanaf 1795 leeg stond. In 1804 deed men nog een vergeefse poging tot herstel.

De vermaning/kerk is getekend op een kaart uit 1727 van H. W. Folckers samen met de boerderij van Alje Rijckels (nu Houkumhuis), Rasquert. De kerk stond ten noorden van de boerderij Houkumhuis aan de weg naar Den Andel.

(mededeling van Redmer Alma);
 In de Notariele archieven staat :

"14/3/1817; Elle Ipes Marringa landbouwer en Lammert Ubels van Klooster landbouwer te Rasquert in kwaliteit als diaconen der menonieten gemeente aldaar verklaarden te verkopen op afbraak het kerkgebouw der menonieten gemeente staande te Rasquert.

Voorschreven kerkgebouw zal worden verkocht om te moeten afbreken met hetgeen daaraan aard, spijker- en nagelvast wordt gevonden, zullen de losse breiden, benevens de kerkbanken en alle andere losse goederen welke zich daarin bevinden niet mede worden verkocht.

Koper Jan Derks Mulder pelmolenaar te Rasquert voor 370 gulden.

De koper zal met de afbraak daags na de verkoop een aanvang mogen maken, terwijl op 1 november 1817 alles zal moeten afgebroken de fondamenten behoorlijk goed uitgeroeid, vervoerd en opgeruimd zijn bij poena van 25 gulden ten voordele van de menonieten armen als de koper in het een en ander nalatig mog te blijven."

_ Elle Ipes Marringa landbouwer (op de Kleine Marne), Lammert Ubels van Klooster landbouwer (op Almaheert) en Jan Derks Mulder, boer en molenaar, (nu Warffumerweg 5) te Rasquert. _

* Enige losse zaken werden uitgesloten, waaronder zeer waarschijnlijk ook de Martelaersspiegel.

De Martelaersspiegel is een 17e-eeuws boek. Het boek is uitgebracht onder de titel: *Het bloedig toneel, of Martelaersspiegel der Doops-Gesinde of Weerloose Christenen, die om 't getuygenis van Jesus haren (hun) Salighmaker geleden hebben ende gedood zijn van Christi tijd af tot desen tijd toe.*

Het Rasquerder boek (de Rasquerder Spiegel) was een aantal jaren geleden te zien in de Uithuizer Vermaning, tijdens een Doperse Hogelandster wandeltocht.

Op 11 november 1816 besloten de doopsgezinde gemeenten van Den Hoorn, Rasquert en Obergum samen één gemeente te vormen. Door de leden werd een kapitaal van 11775 gulden bijeen gebracht en werd de afspraak gemaakt dat de jaarlijkse bijdrage van de leden 10 gulden zou bedragen.

Een in juli 1817 toegezonden circulaire van Koning Willem I over de gelijkstelling van gestudeerde doopsgezinde predikanten aan die van andere kerkgenootschappen, deed de drie gemeenten (Den Hoorn, Rasquert en Obergum) besluiten een request in te dienen om in aanmerking te komen voor een landstoelage voor een predikant. Op 23 september 1817 werd hierop een positieve beschikking ontvangen met de volgende voorwaarden :

1^e - de drie gemeenten werden verplicht een kerkgebouw met pastorie in Eenrum of Mensingeweer te bouwen;

2^e - een gestudeerde predikant diende beroepen te worden.

Zes weken later kocht de gemeente een huis met tuin aan de provinciale Trekweg te Mensingeweer.

Het huis werd de pastorie en in de tuin werd de nieuwe kerk gebouwd.

Op 4 april 1819 werd het kerkgebouw te Mensingeweer in gebruik genomen door de Doopsgezinde gemeente Mensingeweer.-

Ze bestond op dat moment uit ca. 300 zielen.

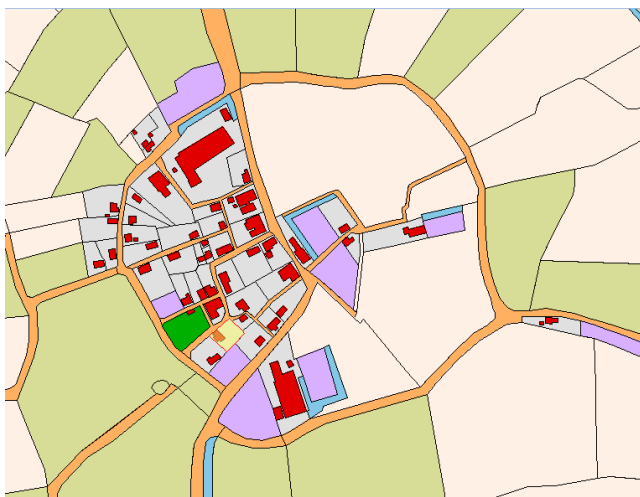
Links vooraan nog een gedeelte van de woning van Garage Bakker.
Zicht richting Winsum.ca. 1940

Ca.1925/1930. De Vermaning, omzoomd met leilinden.

Bezittingen van de Rasquerder gemeente;

Perceel	Baflo C485
Plaatselijke benaming	Rasquert
Naam	Doopsgezinde Kerk te
Voornaam	-
Beroep	-
Woonplaats	Mensingaweer

Het geel gekleurde perceel met woning was van de doopsgezinde diaconie.

Uit het archief van de doopsgezinde gemeente Rasquert o.a.;

Akte van verkoop door voormond en voogden over de nagelaten kinderen van ritmeester Jarges aan Lippe Tonnijs, koopman te Baflo, van een heemstede te Raskwerd, verhuurd aan de diaconie van de "fyne mennisten"

Akte van verkoop door Eibe Harms van Bedum en Klaas Geerts van Klein Garnwerd aan Ubel Lammerts en Elle Ypes als mennonieten diaconen van Raskwerd van de helft van een behuisd heem te Eenrum, waarvan de kopers in kwaliteit reeds de wederhelft bezitten.

Akte van schuldbekentenis door Egge Luitjens Wyrsum en diens echtgenote Anje Sijgers te Eenrum aan de diakenen van de doopsgezinde gemeente te Raskwerd van een som, groot 100 gulden.

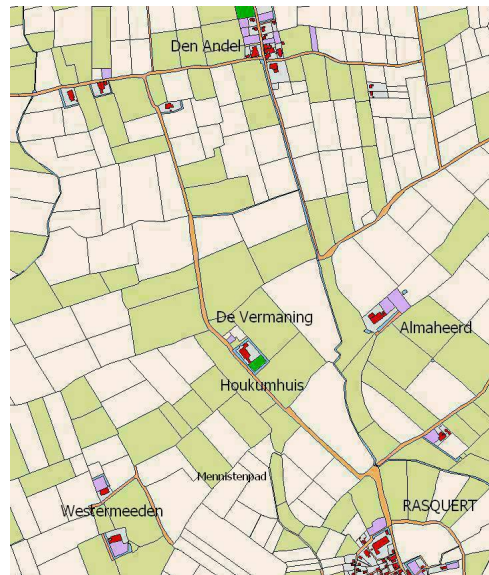
Verder bezat de diaconie nog onbehuisd los land te Rasquert.
2 juk onder beklemming gebruikt door Cornellis Derks te Rasquert.
Eigenaar: de Mennoniten Diaconie van Rasquert.

In de volksmond werd ook naar de doopsgezinden verwezen, zoals de benaming Menistenpad. Via dit pad liep men naar de kerk.

Bij de pijl linksboven, het land wat menistenstuk genoemd werd.
Waarschijnlijk is dit (*) de 2 juk.

Van Rasquert naar Houkumhuis (Hoytingehues)
Almaheert.

Rechtsboven

Door de gezamenlijke broeders in Groningen was een ondersteuningsfonds opgericht waar zowel de diaconen van de gemeente, alsook privé personen een lening konden afsluiten.

MENNISTEN-LENINGEN IN GRONINGEN

In 1673 genegotieerd van Jan Popkens en consorten [= Vlaamse gemeente in de stad Groningen], tegen 4% rente:

Gerrit Ennes & Peterke, Huizinge (Nu: Gosen Berents)	f. 800
Tonnis Peters & Dewerke, Loppersum	f. 800
Ghooren Taberius Toppes	f. 500
Gerrit Egges & Eltie, 't Zandt	f. 200
→ De Armen van Baflo en Rasquert	f. 500
Edsie Feddes & Aeltien, Groningen	f. 1646

Rekening van de ontvanger-generaal over het jaar 1705

De Mennoniten armen te Rasquert f. 1000

In 1958 volgde nog een verhuizing van de kerk naar de nieuwe kerk te Eenrum, dit i.v.m. de verbreding van de provinciale weg naar Mensingeweer. De naam wordt dan: De doopsgezinde gemeente Mensingeweer te Eenrum.

De pastorie en kerk in Mensingeweer worden in 1959 afgebroken.

In 2019 gaat men een samenwerking aan met de DG Groningen en de nieuwe naam wordt: De doopsgezinde gemeente Mensingeweer te Eenrum in Groningen.

Zo is dus de doopsgezinde gemeente van Rasquert verhuisd naar Groningen!

En nu de tweede kerk van Rasquert.

Hiervan is direct niet zo veel te vinden, maar indirect zijn er vele verwijzingen.

In Corpus Roemeling is te lezen;

-Een mededeling in een ca. 1601 daterend rapport volgens welke Clant de bonghaver en tienden heeft over Baflo, Tinallinge, Den Andel, Ranum en Mensingeweer waarvoor hij de commissarius met zijn 'bijhebbende' priesters van 36 kerspelen jaarlijks op de seend tweemaal een maaltijd moet geven. Opmerkelijk is dat gesproken wordt over 36 kerspelen; Siemens noemt met inbegrip van (Lutke)Saaxum en Beijum 35 parochies, Rasquert zou de 36e kunnen zijn geweest! Mogelijk is deze vermelding een argument ter ondersteuning van de aanname dat Rasquert eens een parochie is geweest.

-Rasquert wordt niet vermeld in de parochieregisters van omstreeks 1450 en 1501. Dat hoeft echter niet te betekenen dat het voordien niet als parochie heeft bestaan, ook Oostwold (Duurswold) van welks kerk de fundamenteën in 1831 werden ontgraven komt daarin niet voor. Schriftelijke aanwijzingen zijn er slechts enkele. Op 2 november 1418 is sprake van land grenzende aan 'Raswerdera kercpat'.

-De meest positieve aanwijzing bevat een sententie van de Hoofdmannenkamer van 7 november 1628 'als oick datte maeten aen den klokketoren tho Rasquert, ende Woltersum voer andere maeten alhyr goet syn gekent ...'.
Er moet dus hier een klokketoren zijn geweest, niet goed denkbaar zonder dat daarbij – althans in een (ver) verleden – een kerk bij hoorde.

-Op 2 augustus 1723 tenslotte is sprake van de diakenen van de 'Gemene Armen' te Baflo en Rasquert.

-Het huis Meymaweg 6-8 zou op de funderingen van de oude pastorie zijn gebouwd. Onder het maaiveld zouden zich de resten van de omgestoten steunberen bevinden.

-Volgens Hazelhoff heette het Brandenburgerpad vroeger 'Kerkepad'

1581. De kerk van Rasquert afgebroken. (Oud Groningen Stad en Lande, C. H. Peters. 1921.)

Maar ook via mondelinge overlevering gaat het over een kerk.

Zoals de landnamen van 2 stukken land bij de Grote Marne, *Oude Capel* en *Kerk en Toren*.

Ook in volksverhalen zit vaak een kern van waarheid.
Zoals in; **OVERTOCHT DER ZIELEN**.

Dit is het eerste van de Groninger Volksverhalen, dat door Mevrouw Huizenga-Onnekes is

uitgegeven. Het is de enige overlevering, die nog in Groningerland leeft omtrent de Overtocht der zielen naar Engeland. In Oost-Friesland zijn er meer en veel nauwkeuriger.

Het is duidelijk, dat dit een echte volksoverdracht is.

OVERTOCHT DER ZIELEN.

Vreemde vracht.

Te Baflo is 't gebeurd, dat een man met een masker voor midden in de nacht een voerman wakker riep; die moest dadelijk met paard en wagen naar Lutje Marne, waar toen de Kapel nog stond.

Hij moest stil op de wagen blijven en mocht niet omkijken.

Maar al zag hij niets, hij vernam best, dat zijn wagen zwaar beladen werd daar bij de Kapel.

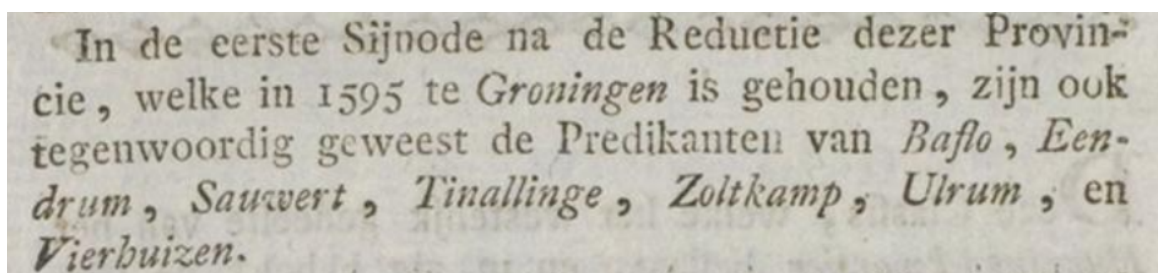
En nu moest hij dadelijk naar zee rijden; daar lag een schip voor Engeland klaar. Daar hebben ze in de donkere nacht, zonder dat de voerman ze zien kon, de vracht van de wagen gehaald en naar 't schip gebracht.

Een van hen heeft hem een goed loon gegeven, maar hij moest nu dadelijk terugrijden en hij mocht niet omzien.

Maar ècht duidelijk wordt het in
"Het gedenkboek Stad en Lande" van Heino Hermannus Brucherus.

Er heeft echt een kerk/kapel gestaan in Rasquert.

Na de reductie in 1594 werd er een nieuwe kerkelijke indeling gemaakt.

Hieruit blijkt duidelijk dat er een kerk/kapel was in Rasquert, die onder de Classis Middelstum viel.

De Gemeente dezer plaats is in die van BAFLO ingelijft, gelijk *Doornwert* in die van *Middelstum*. De *Mennoniten* hebben hier ene vergadering.

Deze plaats word anders ook genaamd *Doornwert* of *Toornwert*, en de Gemeente is t' famen gevoegd met **MIDDELSTUM**, niet als eene *Combinatie*, maar als eene *Incorporatie*. Want de Ingezetenen dezer plaatse moeten, ter oefening van den Godsdienst; naar *Middelstum* zig begeven. Het Kerkje of de Kapelle te *Doornwert* is altijd te klein geweest, om de beide Gemeenten te omvatten, en daar beneven federt enige jaaren zo vervallen, dat het tot den Godsdienst onbruikbaar is geweest, gelijk het ook voor enige jaaren door 't ongemak van brand, in deszelfs Torentje ontstaan, gedeeltelijk ingestort is. *Bachiens Kerkl. Geogr. der Ned. IV. St. bl. 132.*

Overleden Rasquerders werden begraven aan de noordzijde van de kerk van Baflo. Dus eigenlijk is hier dan het Rasquerder kerkhof.

Trijntjen Peter [jonge dochter uijt Baflo]

Aeltjen Vos jonged. met attest.

1681 Den 3 April

uijt Baflo

Peter Jansen met attest. van Garnewert

Grietjen Cornelis huisvr. van Deijnster

Geertjen Gerrijts J.d.

Okko Clasen en **Trijnje Jansen** zijn huisvr.

uijt Rasq

Jan Harms en **Grietjen Melis** zijn huisvr.

Tamme Leus en **Ida Folkers** zijn huisvr.

Ao 1724 Angenomen

De Hoog Welgeboren Heer

HARO KASPER BARON VAN IN EN KNIPHUISEN

Trijnje Geerts uxor van **Jochem Ebels**

Hero en **Trijntjen Nitters**

Eelje Popkes

Margarete Unzelmans wed. van Doctor Buinink met att. van Nijkerk

alle uit Baflo

Maike Geerts dienstm. van **Jan Aljes**

Geeske Jans beide uit Rasquert

Register der Lidmaten gevonden en aangenomen
door **Theodorus Johannes Van der Leij** Predikant tot
Baflo-Rasquert, bevestigt den 21 maart 1790

Kerkenraads Personen waren

Cornelis Alberts Ouderling te Baflo (obiit Maj 1790)

Jan Derks Ouderling te Rasquert (obiit)

Jan Pieters boekhoudend Diacon te Baflo.

Cornelis Mechiels Mede Diacon te Baflo

Jan Freerks, Diacon te Rasquert (obiit).

In 1792 wordt besloten dat de Boeken van Ontvangst en Uitgaav der Diaconie middelen en alles wat hier toe, altijd bij de Boekhouder Diacon van Baflo berustede, van nu voortaan zal bij berusten bij den Oudsten Diacon in der tijd, zoo wel bij die van Rasquert als van Baflo,

Naamlijst

der

Lidmaten

tot de Gemeente te Baflo - Rasquert behorende,
door mij **Theodorus Johannes van der Leij** in den
maand October 1807 opgemaakt, en in orde
gebragt.

De kerken-raad bestond uit

Jan Derks, Ouderling, te Rasquert (obiit)

Cornelis Mechiels, ouderling, te Baflo (obiit)

Pieter Jacobs, Boek-houdend Diacon, te Rasquert

Reinder Derks, Diacon, te Baflo

Eize Abels, Diacon, te Rasquert

Te Baflo zijn 60 Lidmaten
te Rasquert 29

in 't geheel 89

1811

den 22 December

Is, naa behoorlijke kerk-kondiging, door de zamenvergaderde
Leden dezer Gemeent het besluit van den 15 September 1793
van inhoud, dat de Boeken van Ontfang en Uitgaav der
Diaconie middelen, zoo als tot hier toe bij de Boek-houdend van
Baflo waren berustende geweest, van nu voortaan bij den Oudste Diacon
in der tijd, zoo wel bij die van Rasquert, als van Baflo zouden berusten
weder ingetrokken en vernietigt, en besloten dat van nu af, gelijk van
ouds her in deze Gemeente heeft plaats gehad, de Boek-houdend Diacon
voor den tijd van drie jaren zal gekozen worden uit de Lidmaten
inwoonders van 't Carspel Baflo, ten gevolge hier van, is voor
drie jaren tot Boek-houdens Diacon dezer Gemeente Baflo-Rasquert
verkozen op bovenvermelden dag
Evert Lievers Ronda, te Baflo
Welke den 5 Jan. 1812 bevestigt is.

En zo is dus de kerkelijke gemeente van Rasquert geïncorporeerd in de
gereformeerde, lees hervormde, kerk van Baflo.

Geraadpleegde literatuur;

Internet.

Boerderijenboek Halfambt, kaarten bijlage

Corpus Roemeling.

Ledematen Groningen-Baflo

Stad en Lande- H. H. Brucherus

Onderweg naar 2019-DG Mensingeweer te Eenrum

<http://www.meertens.knaw.nl/beeldenbank/pdf/vss.pdf>

Wikipedia

L.B.Datema –Brugma , 2022